

E. K. Henriksen og Viggo H. Villadsen: Rationalisering og Arbejdsstudier. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck. Kbh. 1948. 120 sider. Kr. 6,50.

Bogen er fremkommet på grundlag af en forelæsningsrække for Folkeuniversitetsforeningen i København i 1946, og de to forfattere har delt arbejdet således, at professor, civilingeniør E. K. Henriksen har skrevet de første ca. $\frac{2}{3}$ med titlen: *Rationalisering og Arbejdsstudier*, og direktør, cand. polit. Viggo H. Villadsen den sidste $\frac{1}{3}$ med titlen: *Rationalisering og Samfund*.

I indledningen til den tekniske del omtales kort rationaliseringsbegrebets indhold. På side 8 står der bl. a., at »vi har altså stort set begrænset rationaliseringen til at gælde den menneskelige arbejdsindsats i al almindelighed«. Dette må forstås i videste forstand, idet man jo udmærket kan tænke sig en rationalisering sat ind overfor maskiner, hvor den menneskelige arbejdskraft overhovedet kun spiller en rolle i form af tilsyn, transport mellem maskiner osv., f. eks. hvor det drejer sig om en harmonisering af en række mere eller mindre automatiske maskiner.

Rationaliseringen begynder med det færdige produkt med henblik på det rette materiale, den rigtige konstruktion, form osv., set udfra et produktionsmæssigt, skønhedsmæssigt og funktionsmæssigt synspunkt. Et meget vigtigt punkt, som kunne være fremhævet her, er betydningen af en standardisering af egne og fremmede dele, der indgår i de forskellige typer af virksomhedens produkter. Der vil herigennem kunne opnås store besparelser i lageromkostninger, værktøjsomkostninger, produktionsomkostninger (større serier) osv. Det samme gælder en indskrænkning af antal typer eller modeller (sko, konfektion etc.).

I det følgende afsnit omtales ganske udmærket plankægnings betydning. Man savner måske her en vurdering af fordele og ulemper ved de forskellige former for plankægningsstavler (Gantt-kort, løse kartonstrimler på vægliste osv.). En væsentlig ulempe ved Gantt-kort er jo bl. a., at det kan være besværligt at foretage rettelser i det engang skrevne. Her kan vægtavler med kartonstrimler eller snore som på den amerikanske Producc-troll i følge deres konstruktion være langt mere flexible.

I næste afsnit omtales de forskellige former for arbejdsstudier: metodestudier, spildtidsstudier (et i arbejderøren grimt udtryk, jvnf. det norske tabtidsstudier), akkordstudier osv., herunder også hvorledes stopuret er indrettet og anvendes, og hvorledes studieresultaterne må vurderes og beregnes. Afsnittet giver for den, der ikke kender spor til dette emne, et godt indtryk af dette vigtige område indenfor rationaliseringen, men det er for elementært til, at den praktiserende rationaliseringsmand kan hente nogen impuls her.

Et punkt, som efter anmelderens mening ikke er tilstrækkelig fremhævet, men som har stor psykologisk betydning for arbejderen, er tillægget for personlige fornødenheder (toilet, vask etc.), normalt en 20—35 minutter pr. dag, afhængig af arbejdets art.

I bogens sidste del omtales rationaliseringen udfra et mere samfundsmæssigt synspunkt. I første afsnit gøres rede for, hvorledes de normalt faste priser for produktionsmidlerne nødvendigvis fører med sig, at rationaliseringen går ud på at udnytte disse så effektivt som muligt gennem fjernelse

E. K. Henriksen og Viggo H. Villadsen: Rationalisering og Arbejdsstudier. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck. Kbh. 1948. 120 sider. Kr. 6,50.

Bogen er fremkommet på grundlag af en forelæsningsrække for Folkeuniversitetsforeningen i København i 1946, og de to forfattere har delt arbejdet således, at professor, civilingeniør E. K. Henriksen har skrevet de første ca. $\frac{2}{3}$ med titlen: Rationalisering og Arbejdsstudier, og direktør, cand. polit. Viggo H. Villadsen den sidste $\frac{1}{3}$ med titlen: Rationalisering og Samfund.

I indledningen til den tekniske del omtales kort rationaliseringsbegrebets indhold. På side 8 står der bl. a., at »vi har altså stort set begrænset rationaliseringen til at gælde den menneskelige arbejdsindsats i al almindelighed«. Dette må forstås i videste forstand, idet man jo udmærket kan tænke sig en rationalisering sat ind overfor maskiner, hvor den menneskelige arbejdskraft overhovedet kun spiller en rolle i form af tilsyn, transport mellem maskiner osv., f. eks. hvor det drejer sig om en harmonisering af en række mere eller mindre automatiske maskiner.

Rationaliseringen begynder med det færdige produkt med henblik på det rette materiale, den rigtige konstruktion, form osv., set udfra et produktionsmæssigt, skønhedsmæssigt og funktionsmæssigt synspunkt. Et meget vigtigt punkt, som kunne være fremhævet her, er betydningen af en standardisering af egne og fremmede dele, der indgår i de forskellige typer af virksomhedens produkter. Der vil herigennem kunne opnås store besparelser i lageromkostninger, værktøjsomkostninger, produktionsomkostninger (større serier) osv. Det samme gælder en indskrænkning af antal typer eller modeller (sko, konfektion etc.).

I det følgende afsnit omtales ganske udmærket plankægningens betydning. Man savner måske her en vurdering af fordele og ulemper ved de forskellige former for plankægningstavler (Gantt-kort, løse kartonstrimler på væglistre osv.). En væsentlig ulempe ved Gantt-kort er jo bl. a., at det kan være besværligt at foretage rettelser i det engang skrevne. Her kan vægtavler med kartonstrimler eller snore som på den amerikanske Producc-troll i følge deres konstruktion være langt mere flexible.

I næste afsnit omtales de forskellige former for arbejdsstudier: metodestudier, spildtidsstudier (et i arbejderøren grimt udtryk, jvnf. det norske tabtidsstudier), akkordstudier osv., herunder også hvorledes stopuret er indrettet og anvendes, og hvorledes studieresultaterne må vurderes og beregnes. Afsnittet giver for den, der ikke kender spor til dette emne, et godt indtryk af dette vigtige område indenfor rationaliseringen, men det er for elementært til, at den praktiserende rationaliseringsmand kan hente nogen impuls her.

Et punkt, som efter anmelderens mening ikke er tilstrækkelig fremhævet, men som har stor psykologisk betydning for arbejderen, er tillægget for personlige fornødenheder (toilet, vask etc.), normalt en 20—35 minutter pr. dag, afhængig af arbejdets art.

I bogens sidste del omtales rationaliseringen udfra et mere samfundsmæssigt synspunkt. I første afsnit gøres rede for, hvorledes de normalt faste priser for produktionsmidlerne nødvendigvis fører med sig, at rationaliseringen går ud på at udnytte disse så effektivt som muligt gennem fjernelse

af unødvendige spildtider, trættende eller overflødige bevægelser, bedre værktøjer, nedbringelse af den investerede kapital (lagre etc.), bedre belysning, lokaler, arbejdspladser osv.

Derefter gennemgås de videnskaber, som rationaliseringen betjener sig af, psykoteknik, arbejdsfysiologi og -psykologi. Selvom denne omtale kun er meget kortfattet, giver den alligevel gennem sine mange og enkle eksempler et udmærket indtryk af den betydning, der både set fra arbejdsgiverens og arbejderens — og ikke mindst samfundets — side må tillægges denne del af rationaliseringen.

I det følgende afsnit behandler forfatteren rationaliseringens samfundsøkonomiske virkninger. Vi er alle, bl. a. som konsumenter, interesserede i, at rationaliseringen gennemføres samfundsmæssigt forsvarligt og ikke blot for at give den enkelte private driftsherre et merudbytte. I den almindelige diskussion spiller netop også fordelingen af rationaliseringsgevinsten tillige med beskæftigelsesmulighederne en afgørende rolle for arbejderens indstilling til rationaliseringen, og derfor er dette afsnit ikke det mindst vigtige.

Bogen afsluttes med en omtale af personalebedømmelsen og de herhjemme ikke almindeligt kendte, men derfor ikke mindre betydningsfulde begreber: job analysis, job evaluation og merit rating.

Sammenfattende kan man sige, at bogen må vurderes ud fra det, den er tænkt som, nemlig en grundbog og et forsøg på at udbrede kendskabet til rationaliseringens mål og midler, fjerne arbejderens mistillid og frygt og bortrydde den traditionelle personificering af rationaliseringen som »manden med den hvide kittel og stopuret«. Ud fra dette formål kan bogen anbefales.

T. W. Rasmussen.

Danmarks Nationalbudget for Aaret 1948. I kommission hos J. H. Schultz' Forlag. Kbh. 1948. 131 sider. Kr. 4,—.

Det første danske nationalbudget foreligger nu og vil antagelig blive efterfulgt af flere. En væsentlig del af dets indhold er bekendt gennem store referater i dagspressen, og mange gode ord om nationalbudgettets betydning for nutid og fremtid er allerede skrevet. Der skal derfor ikke her gives nogen egentlig redegørelse for nationalbudgettets enkeltheder, men kun fremsættes nogle enkelte bemærkninger og ønsker med hensyn til fremtiden.

Nationalbudgettet er udarbejdet af et ministerudvalg for økonomi og forsyning, og det bliver derfor stærkt præget af regeringens synspunkter og ønsker. Det er der vel ikke noget at sige til, men man kunne spørge, om det ikke ville være rationellere, om det blev udarbejdet mere uafhængigt af regeringen. I så fald måtte det på en række områder indeholde alternativer, således at læserne fik at vide, hvis man handler på den ene måde, kan resultatet blive sådan, og handler man på den anden måde, kan resultatet blive sådan. På en sådan måde bliver budgettet opløst i en række muligheder, der igen kan være vejledende, når beslutningerne træffes.

Det danske nationalbudget synes at have haft det norske til forbillede; det er i og for sig værdifuldt at bygge på et godt forbillede, men forbilledet er ikke fuldkomment, og det kunne efter min opfattelse være ønskeligt, om